

Dış Ticarete Ödeme Yöntemleri

Yrd. Doç.Dr. Dilek Seymen
dilek.seymen@deu.edu.tr

Dış Ticarete Ödeme Yöntemleri

- Peşin Ödeme
- Açık Hesap Yöntemi
- Konsinyasyon
- Mal Mukabili Ödeme
- Vesaik Mukabili Ödeme
- Akreditif

Peşin Ödeme (cash in advance- cash before delivery)

- İthalatçının malı henüz teslim almadan mal bedelini ödemesidir.
- Genellikle birbirini çok iyi tanıyan alıcı ve satıcılar arasında gerçekleşir.
- İhracatçı açısından en uygun ödeme yöntemidir.
- Satıcının riski yoktur.
- Risk alıcı (ithalatçı) üzerindedir.
- Malların sevki geciktiğinde alıcı paranın kendisinde beklemesi ile kazanabileceği faiz gelirinden mahrum kalacaktır.
- İhracatçı açısından peşin ödeme, ihraç mallarını üretmek hazırlamak ve sevk etmek için bir ön finansman sağlar.
- Alıcı açısından peşin ödemenin avantajı ise peşin ödeme iskontolarının yüksekliğidir.

Açık Hesap Yöntemi (open account)

- Açık hesap(cari hesap) yöntemi peşin ödeme yönteminin tersidir.
- İhracatçı malını, bedelini almaksızın peşinen gönderir. Mal bedelinin ne zaman ödeneceği belirsizdir.
- İthalatçı açısından en ideal yöntemdir.
- İthalatçı bazen malları iç piyasasında sattıktan sonra malın bedelini yollayabilir.
- Satıcının riski sınırsızdır, alıcının riski yoktur.
- Birbirini çok iyi tanıyan alıcı ve satıcılar arasında gelişmiş, döviz kontrolleri minimize edilmiş veya kaldırılmış piyasalarda uygundur.
- Şirketlerin yurt dışı acenta ve şubelerine yaptıkları satışlarda tercih edilir.

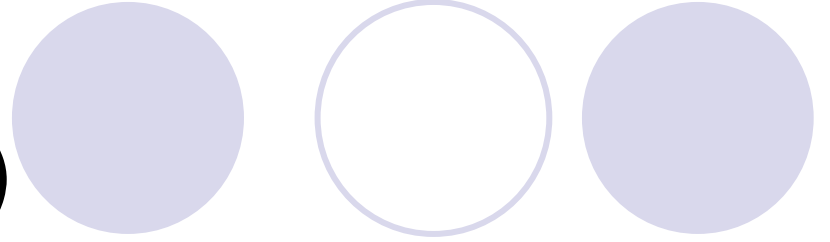
Konsinyasyon ve Müşterek Hesap (consignments - joint account)

- İleri bir tarihte satılmak üzere dış alıcılara komisyonculara ya da dış ülkelerdeki şube ve temsilciliklere emaneten mal gönderilmesidir.
- Satılmak üzere gönderilen malları teslim alan ilgili kişi veya kuruluşlar malı rayiç değerinden satarlar komisyon vb giderleri satış gelirinden düşerek kalan tutarı yetkili banka aracılığı ile döviz cinsinden ihracatçıya yollarlar.
- Satışta kesinlik olmaması nedeniyle risk ihracatçıya aittir.

- Konsinye satışların riski nedeniyle, bu satışları kısmen garanti altına alan diğer bir satış şekli de uygulanabilir: müşterek hesap
- Bu şekilde yapılan konsinye satışta, konsinyatör tarafından ihracatçıya asgari bir satış fiyatı garanti edilmektedir.
- Bu fiyatla satış fiyatı arasındaki farkın giderler düşüldükten sonra kalan kısmı ihracatçı ile alıcı (konsinyatör) arasında paylaşılır.

Mal Mukabili Ödeme (cash against goods)

- İhracatçı herhangi bir ödeme yapılmadan veya bir poliçe tanzim etmeden malları ithalatçıya gönderir.
- Mal bedeli sözleşmede belirlenen ileriki bir tarihte veya mallar satıldıktan sonra ödenir.
- Risk ihracatçı üzerindedir.
- İthalatçının çok iyi tanınması ona güvenilmesi veya bir banka garantisi ile güvence sağlanması gerekir.

Vesaik Mukabili Ödeme (cash against documents- documentary collection)

- Ticari işlemlerde tahsile verilecek iki tür vesika vardır: 1. Kıymetli evraklar 2. Ticari evraklar.
- Kıymetli evrak: poliçe, senet, çek, ödeme makbuzu vb. evraklar
- Ticari evrak: fatura, malların sevk belgeleri vb. evrak
- İhracatçı malları göndererek ithalatçı üzerine bir poliçe çekerek sevk ettiği mallara ait belgeleri buna ekler. Bu vesikalı poliçeyi kendi bankasının aracılığı ile ithalatçının bankasına gönderir.

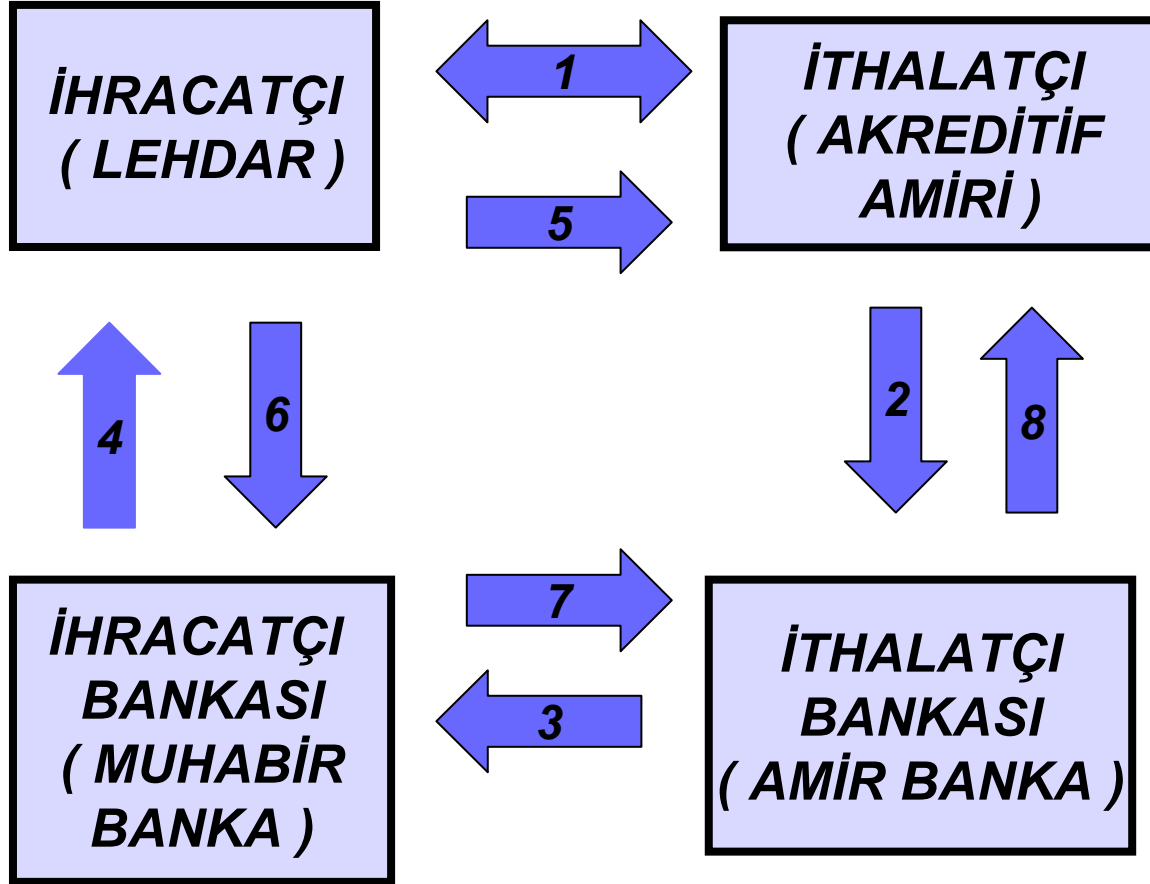
- Satıcının bankaya vereceği tahsil emrinde, malın teslim alınmasını sağlayacak belgeler ya “görüldüğünde ödenmesi” ya da “poliçenin kabul edilmesi” karşılığında verilir.
- Poliçe “görüldüğünde ödemeli” ise, sevk belgeleri ithalatçıya ancak ödemeyi yaptığı taktirde teslim edilir. İthalatçı ilgili belgeleri nakliye firmasına ibraz ettiğinde malları çekebilir.

- “ticari kabul” ise belgeler alıcıya, adına çekilen poliçedeki bedeli ödeyeceğine dair kabul alındıktan sonra teslim edilir. Alıcı poliçenin arkasına “kabul edilmiştir” yazarak, imzalar. Muhabir banka bunu saklayarak vadesi geldiğinde tahsil eder.
- İthalatçı tarafından kabul edilmiş bir poliçe açıkça bir borcun hukuki delilidir.Ödenmemesi durumunda ithalatçı açısından uluslararası piyasada itibar kaybıdır.
- İhracatçı ödememe riskine karşı bir bankanın garanti (aval) vermesini talep edebilir.

Akreditif (letter of credit-L/C)

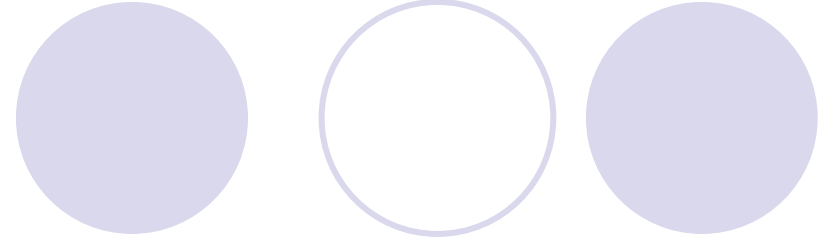
- Akreditif ithalatçının talebine dayanarak bir banka tarafından ihracatçıya verilen, belirli şartların yerine getirilmesi koşuluyla sattığı mal ve hizmetlerin bedelini ödeyeceğini garanti eden bir taahhüttür.
- Bu şartlar genelde malların sevk edildiğini gösteren vesaikin ibrazıdır.
- Akreditif ithalatçının bankası tarafından açılır.
- Akreditif koşulları küşat mektubu adı verilen bir belge ile ihracatçının bankasına bildirilir.
- İhracatçı sevkiyatı yapıp, akreditifte belirtilen koşulları yerine getirerek, vesaiki bankaya ibraz ettiğinde mal bedelini tahsil eder.

AKREDİTİF İŞLEYİŞİ

1. *Taraflar Arası Alım Satım Sözleşmesi Yapılır.*
2. *İthalatçı Tarafından, Bankasına, İhracatçı Adına L/C Açması İçin Talimat Verilir.*
3. *Amir Banka Tarafından, Muhabir Bankaya L/C İletilir.*
4. *Muhabir Banka, İhracatçıyı Bilgilendirir.*
5. *İhracatçı, İthalatçıya Malları Gönderir.*
6. *İhracatçı Vesaiki Bankasına İletir, mal bedelini tahsil eder.*
7. *Muhabir banka belgeleri, amir bankaya iletir ve ödemeyi tahsil eder*
8. *Amir banka akreditif bedeli ödendiğinde belgeleri ithalatçıya teslim eder.*

Akreditif Türleri

- Kabili Rücu (cayılabılır) Akreditif
- Gayri-Kabili Rücu (cayılamaz) Akreditif
- Teyitsiz Akreditif
- Teyitli Akreditif
- Rotatif (döner)Akreditif
- Kırmızı Şartlı Akreditif
- Yeşil Şartlı Akreditif
- Karşılıklı Akreditif
- Devredilebilir Akreditif
- Garanti Akreditifi

Kabili Rücu (cayılabilir) Akreditif (Revocable L/C)

- Amir banka, ihracatçının nam ve hesabına açtığı krediyi her an kendi isteği ile iptal edebilir.
- Mal bedelinin ödeneceğine dair yapılan fakat alıcı için kesin olmayan bir taahhüt söz konusudur.
- Bu tür akreditif satıcı açısından güvenceli değildir.
- İptal mektubu satıcının eline geçmeden satıcı akreditif şartlarına uygun olarak yüklemeyi yapar ve vesaiki bankaya ibraz ederse banka akreditif bedelini ödemek durumundadır.

Gayri-Kabili Rücu (cayılamaz) Akreditif (Irrevocable L/C)

- Akreditifin tüm tarafların onayı olmadan, süresinden önce geri alınması, bozulması, iptali mümkün değildir.
- Gerekli şartlar yerine getirildiği takdirde akreditif bedelinin amir bankaca ödeneceği taahhüt edilmiştir.
- Satıcı açısından güvencelidir.
- Akreditif koşullarında bu ayırım belirtilmemişse, akreditif kabilirücu kabul edilir.

Teyitsiz Akreditif (Unconfirmed L/C)

- İhracatçının ülkesinde bulunan lehdar bankası, amir bankanın ödeme taahhüdünü teyit etmeksizin, lehine bir akreditif açıldığını ihracatçıya bildirir.
- Akreditifle ilgili herhangi bir taahhütte bulunmaz.
- İhbar ettiği akreditifin gerçekliğini ve doğruluğunu kontrol etmek dışında bir sorumluluğu yoktur.

Teyitli Akreditif (Confirmed L/C)

- Muhabir banka da akreditifi “teyit” ederek, malın bedelinin ödeneceği konusunda ek bir teminat vermektedir.
- Bu durumda ihracatçı, yurt dışındaki bankasının yanında kendi bankasının da taahhüdünü sağlamış olur.
- Bir bankanın teyidini ekleyerek akreditifi lehdara ihbar etmesi, akreditifi açan bankanın bütün sorumluluklarının, lehdar banka tarafından da üstlenilmesi anlamına gelir.
- Bu akreditif açan bankanın teyit veren banka tarafından kredilendirilmesi demektir.
- Bankalar genellikle her akreditif için ayrı bir kredi tesis etmeksizin, bunu birbirlerine açtıkları kredi tesisi çerçevesinde değerlendirirler.

Rotatif (dönen) Akreditif (Revolving L/C)

- Bir kısmı veya tamamı kullanıldıkça, ek bir değişiklik talimatına gerek kalmaksızın aynı şartlarla veya aynı tutar için otomatik olarak yenilenen bir akreditiftir.
- Bu akreditifte yapılacak ödemeler için bir sınır belirlenmemesi, gerek alıcıyı gerek akreditifi açan bankayı büyük sorumluluk altına sokacağından rotatif akreditif meblağ veya süre ile sınırlandırılabilir.
- Meblağa bağlı olarak açılan rotatif akreditifte meblağ global bir vade içerisinde kullanıldıkça döner. Yükümlülüęü sınırlamak için toplam meblağın belirlenmesi gerekir
- Süreye bağlı olarak açılan rotatif akreditiflerde, akreditif açılırken bir süre belirlenir. Bu süre içinde kaç kez yükleme yapılacağı ve her bir yükleme için ne kadarlık ödeme yapılacağı saptanır.
- Toplam bir tutar üzerinden açılıp partiler halinde yüklemelere ve kullanımlara olanak veren akreditifler rotatif değildir. Bu akreditifler bir parti malın belirtilen süre içinde gönderilmemesi halinde (rotatif akreditiften farklı olarak) akreditif hükmünden düşer ve diğer parti malların o akreditife dayanılarak gönderilmesi mümkün değildir.

Kırmızı Şartlı Akreditif (Red Clause L/C)

- Malların gönderilmesinden önce lehdara, ihraç edeceği malların satın alınmasında, gerekiyorsa işlenmesinde, ambalajlanmasında, sevk mahaline gönderilmesinde ve nakliye vasıtası gelinceye kadar depolanmasında kullanılmak üzere, avans verilmesini veya peşin ödeme yapılmasını mümkün kılan akreditiftir.
- Avans veya peşin ödeme koşulu akreditifin üzerine kırmızı ile yazıldığı için bu isim verilmiştir.
- Alıcı ve satıcıların birbirlerini iyi tanıdıkları, lehdarın güvenilir bir firma olduğu, veya alıcının malı temin edeceği ülkede şube veya temsilcisinin bulunduğu hallerde uygulanmaktadır.

Yeşil Şartlı Akreditif (Green Clause L/C)

- Kırmızı şartlı akreditife benzer şekilde satıcıya peşin ödeme yapılma olanağı verir.
- Ancak, bu tür akreditifte peşin ödeme veya avans, malların depolandığını gösteren ve banka adına düzenlenmiş veya bankaya devredilmiş bulunan bir depo makbuzu karşılığında yapılır.
- Böylece banka ithalatçının riskini bir ölçüde azaltmaktadır. Fakat yine de risk tamamen ortadan kalmaz ve nihai sorumluluk alıcı üzerindedir.
- Peşin ödemeyi yapan banka lehdarın malları göndermemesi veya akreditif şartlarına uygun vesaiki ibraz etmemesi durumunda peşin ödediği parayı faizi ile birlikte amir bankadan istemek hakkına sahiptir. Amir banka da bu parayı akreditif amirinden alabilecektir.

Karşılıklı Akreditif (Back to Back L/C)

- Transit ticarete, aracı vasıtasıyla yapılan satışlarda kullanılır.
- Transit ticarete aracı firma, hem ithalatçı hem de ihracatçı konumundadır.
- Aracı firma satış yapacağı ülkede lehine açılmış bulunan akreditifi, teminat göstererek kendisinin ithalat yapacağı ülke (firma) lehine bir akreditif açabilir. Orijinal akreditif yanında açılan bu ikinci akreditife karşılık göstermek suretiyle açıldığı için “karşılıklı akreditif” denir.
- Karşılıklı akreditifle , orijinal akreditif tamamen bağımsız iki ayrı akreditif olup, aynı iş ilişkisinin birer parçasıdır.
- Orijinal akreditifin lehdarı pozisyonundaki satıcı, karşılıklı akreditifin amiridir.
- Onun açısından, orijinal akreditif bir ihracat akreditifi, karşılıklı akreditif ithalat akreditifidir.
- Karşılıklı akreditifte ikincinin vadesi birinci akreditiften kısa olmalı,
- Her iki akreditifin koşulları birbiri ile uyumlu olmalıdır.

Devredilebilir Akreditif (Transferable L/C)

- Kredi şartları değiştirilmeksizin lehdar tarafından akreditiften doğan hak ve yükümlölüklerin, ikinci bir lehdara devredilebilmesine olanak sağlayan bir akreditif türüdür.
- Alıcı tarafından, açtırdığı akreditifin konusu olan malların lehdardan başka bir firma tarafından gönderilmesine olanak vermek üzere “devir edilebilir olduğuna” dair kayıt koydurması durumunda akreditif lehdarı tarafından başkasına devredilebilir.
- Devredilebilir akreditif yalnız bir kere devredilebilir.
- Devir ilk akreditif talimatındaki esas ve şartlara uygun yapılır.
- Akreditif tutarı, vadesi, malın fiyatı, belgelerin ibraz ve malların yüklenme süresi üzerinde kısaltma yapmak, sigorta prim oranında ise uzatma yapmak mümkündür.
- Lehine devir yapılan ikinci lehdar haklarını başkasına devredemez.
- Akreditifin devredilebilmesi için gayri kabili rücu olması ve üzerinde devredilebilir (transferable) yazılması gerekir.

Garanti Akreditifi (Stand-by L/C)

- Bir tür garanti mektubu niteliğindedir.
- Bir mal alım satımı ile ilgili olmayıp, bir hizmetin yerine getirilmesini garanti altına almak için oluşturulur.
- Şekil açısından diğerlerine benzemekle birlikte kapsam yönünden farklıdır.
- Diğer akreditif türlerinde belli bir taahhüdün yerine getirilmesi sonucunda ödeme yapıldığı halde, garanti akreditifinde, akreditif amirinin yapmayı taahhüt ettiği işi yerine getirmemesi durumunda ödeme yapılır.
- Bu tür akreditifte,
 - yabancı bir ülkeye mal satmak üzere ihaleye giren satıcının satış sözleşmesinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde alıcıya,
 - yabancı bir ülkede taahhüt işine giren bir firmanın işveren ile yaptığı sözleşme veya ihale koşullarına uymaması halinde işverene,
 - yabancı bir ülkeden kredi alan bir firmanın borcunu vadesinde ödememesi halinde kredi vereneödemeyi kabul ettiği tazminat bedelinin ödenmesi akreditifi açan banka tarafından garanti edilir.